

65,9(4УКР)305.143.23
с 13

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ**

САВКО ОКСАНА ЯРОСЛАВІВНА

УДК [658.15+005.21]:622.691.4.054+005.336.1-047.44

65,9(4УКР)305.143.23
с 13

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки підприємства Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Данилюк Микола Олексійович
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, завідувач кафедри
економіки підприємства

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Ліпич Любов Григорівна
Східноєвропейський національний університет імені
Лесі Українки, декан інституту економіки та
менеджменту

кандидат економічних наук
Гарматюк Оксана Олегівна
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя, доцент кафедри менеджменту у
виробничій сфері

Захист відбудеться *12 грудня 2014 року о 10⁰⁰ годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України за адресою: 76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, конференц-зал науково-технічної бібліотеки.

З дисертацією можна ознайомитись у науково-технічній бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за адресою: 76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий 8 листопада 2014 р.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Т. Я. Коцкулич

an2492

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Тема. Газорозподільні підприємства є стратегічно важливою ланкою енергетичної системи України. Вони мають значний економічний і соціальний вплив на рівень життя населення та належать до суб'єктів природних монополій. Фінансова стратегія природного монополіста, її формування та чинники, що її детермінують, є важливими завданнями як реальної економіки, так і державного регулювання. Це пов'язано з особливістю діяльності природного монополіста та необхідністю при прийнятті фінансових рішень враховувати інтереси власника природної монополії, держави та громадян. Фінансова стратегія газорозподільних підприємств як суб'єктів природних монополій насамперед спрямована на забезпечення їх ресурсами для інноваційно-інвестиційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стабільності в довгостроковій перспективі. Важливими факторами, які впливають на формування фінансової стратегії природного монополіста, є як регуляторна політика держави, що визначає засади тарифного регулювання, так і внутрішній потенціал самих підприємств. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку системи оцінки ефективності формування фінансової стратегії для таких суб'єктів господарювання. З огляду на вищенаведене тема дослідження є актуальною.

Питання формування стратегії розвитку та фінансової стратегії підприємств широко досліджувались багатьма науковцями. Серед західних учених, які зробили вагомий внесок у розкриття зазначених питань, варто відзначити: І. Ансоффа, С. Гошала, П. Дойля, П. Друкера, Ф. Котлера, Д. Куїна, Г. Міцберга; з-поміж російських дослідників: О. Віханського, Р. Качалова, А. Китманова, Г. Клейнера, Д. Корепанова, Д. Оводкова, Г. Степанову, В. Тамбовцева, І. Хомініч, Л. Шеховцеву; серед українських науковців: І. Бланка, М. Білик, Л. Ліпич, С. Мочерного, А. Наливайка, Г. Семенова, Н. Хрущ та ін. Дослідження цих вчених розкривають сутність і зміст понять «стратегія підприємства» та «фінансова стратегія», підходи до їх класифікації, етапи, фактори та особливості формування.

Діяльність газорозподільних підприємств завжди привертала увагу дослідників. Особливості та умови функціонування цих підприємств вивчали: Г. Боднар, Н. Василюшин, О. Гарматюк, Л. Голубовський, М. Данилюк, О. Дзьоба, Ю. Колбушкін, В. Кулчак, В. Петренко, Н. Струк та інші, які зробили значний внесок у розвиток питань антикризового управління та діагностики кризи, аналізу витрат підприємств, а також тарифної та цінової політики.

Водночас потребують подальшого розгляду питання щодо особливостей діяльності газорозподільних підприємств та методичних підходів до розробки фінансової стратегії їх розвитку. Особливо актуальним на сьогодні є вироблення підходів до оцінки ефективності діяльності природних монополістів, що є базовим для формування дієвої фінансової стратегії як самого природного монополіста, так і держави в ході реалізації державного регулювання. Така оцінка обов'язково повинна враховувати концепцію бенчмаркінгу (порівняльної ефективності) та бути комплексною щодо використання всього потенціалу газорозподільних підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт і тематикою кафедри економіки підприємства Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу за темою «Удосконалення економічного механізму

an 2491 - an 2492

функціонування підприємств та організацій паливно-енергетичного комплексу» (2007-2010 рр., рішення наукової ради університету від 23.11.2007 р., протокол № 4/43). Автором, зокрема, розглянуто економічну суть та основні засади формування стратегії розвитку підприємства. В межах держбюджетної теми № К5/2010 «Теоретичні та прикладні засади формування механізму ефективного функціонування та оптимізації діяльності соціально-економічних систем паливно-енергетичного комплексу» (2010-2014 рр., номер державної реєстрації 0110U003990) автором, зокрема, досліджувались питання класифікації фінансових стратегій, аналізу рівня податкового навантаження газорозподільних підприємств, застосування методу аналізу оболонки даних (DEA) для оцінювання результатів діяльності газорозподільних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка науково-методичних положень та практичних рекомендацій для формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на основі оцінювання ефективності їх діяльності.

Для реалізації зазначеної мети було поставлено і виконано такі завдання:

- узагальнити основні результати теоретичних досліджень щодо змісту та сутності понять: «стратегія підприємства», «стратегія розвитку», «фінансова стратегія»;
- розвинути класифікацію фінансових стратегій природних монополістів;
- провести комплексний фінансово-економічний аналіз діяльності газорозподільних підприємств з метою виявлення напрямів їх подальшого розвитку;
- проаналізувати рівень податкового навантаження газорозподільних підприємств на основі показників доданої вартості;
- сформулювати методичні підходи до вибору фінансової стратегії на основі оцінювання ефективності діяльності газорозподільних підприємств;
- здійснити оцінку ефективності використання ресурсів газорозподільних підприємств на основі параметричних методів;
- обґрунтувати доцільність впровадження стимулюючого регулювання вартості послуг досліджуваних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес формування фінансової стратегії промислових підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних та практичних положень щодо оцінювання ефективності газорозподільних підприємств для формування фінансової стратегії їх діяльності.

Методи дослідження. Для реалізації визначеної мети та розв'язання поставлених у дисертаційній роботі завдань використано такі методи дослідження: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння та узагальнення (для уточнення сутності понять: «стратегія підприємства», «стратегія розвитку», «фінансова стратегія», «природна монополія») – (п. 1.1), (п. 1.2), (п. 1.3); групування та класифікації (з метою класифікації фінансових стратегій) – (п. 1.2); горизонтальний, вертикальний аналіз, аналіз відносних та абсолютних показників (для вивчення, порівняння, оцінювання зміни показників у динаміці щодо напрямів діяльності та фінансового стану досліджуваних підприємств) – (п. 2.1), (п. 2.2); кореляційно-регресійного аналізу (для визначення взаємоузгодження в динаміці інтегральних показників імовірності банкрутства газорозподільних підприємств) – (п. 2.2); дисперсійного аналізу (для визначення впливу структурних коефіцієнтів (матеріаломісткості, фондомісткості,

зарплатомісткості) на рівень податкового навантаження досліджуваних підприємств) – (п. 2.3); параметричні методи (з метою побудови функції витрат та виробничої функції підприємств) – (п. 3.1); непараметричні методи, а саме метод аналізу оболонки даних (для ранжування газорозподільних підприємств, оцінювання ефективності їх діяльності та розміщення на матриці «прибутковості – суперфективності») – (п. 3.2), (п. 3.3); табличний і графічний методи (для відображення аналітичних розрахунків, ілюстрації динаміки досліджуваних показників, позиціонування газорозподільних підприємств).

Інформаційною базою дисертаційного дослідження стали наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених-економистів, нормативно-правові акти, що стосуються діяльності газорозподільних підприємств, бухгалтерська та статистична звітність підприємств, монографії, інформація з періодичних видань, матеріали науково-практичних конференцій, інформаційні ресурси мережі Internet, нормативні та довідкові матеріали, дослідження та розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку науково обґрунтованих теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на основі оцінювання ефективності їх функціонування. Найбільш істотні результати, які отримані в ході дослідження і визначають наукову новизну роботи, полягають у наступному:

вперше:

- для обґрунтування вибору видів фінансової стратегії газорозподільних підприємств запропоновано методичний підхід до оцінки їх позиціонування в системі координат «прибутковості – суперфективності» з використанням сучасної методології DEA (Data Envelopment Analysis), в основу якої покладено концепцію бенчмаркінгу та комплексну оцінку ефективності використання вхідних ресурсів підприємства;

удосконалено:

- трактування дефініції «фінансова стратегія», яку, на протипагу існуючим, пропонується розуміти як модель розвитку підприємства, побудова якої базується на використанні широкого кола правил та інструментів ведення діяльності з метою забезпечення фінансової стійкості та стабільності розвитку в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища і яка спрямована на зростання економічної вартості підприємства із врахуванням потреб споживачів, корпоративних інтересів власників та державних вимог;

- класифікацію видів фінансових стратегій газорозподільних підприємств як суб'єктів ринку природних монополій на основі результатів оцінювання ефективності діяльності, яка, на відміну від існуючих, повинна враховувати особливі умови формування фінансової стратегії, а саме: регульований механізм ціноутворення на тарифи; демонополізацію газотранспортного ринку; орієнтацію на впровадження енергозберігаючих технологій; впровадження інноваційних рішень; залучення капіталу, що дозволило виділити та обґрунтувати для сучасного етапу розвитку основні види фінансової стратегії газорозподільних підприємств: інвестиційна стратегія, стратегія диверсифікації діяльності, мінімізації витрат та антикризова стратегія;

- інструментарій оцінки ефективності використання ресурсів на основі параметричних методів аналізу виробничої функції, побудованої за крос-секційними даними вітчизняних газорозподільних підприємств, це дало змогу виявити від'ємний ефект масштабу виробництва, що є нетиповим для цих суб'єктів природної монополії

та вказує на інституційні причини неефективності діяльності, насамперед зумовлені системою тарифного регулювання за методом «витрати плюс»;

набули подальшого розвитку:

- метод оцінювання ефективності податкової політики підприємств на основі розрахунку показника рівня податкового навантаження за доданою вартістю, який дозволяє здійснювати порівняльний аналіз податкової політики суб'єктів господарювання в контексті формування фінансової стратегії та використання якого, на відміну від існуючих, показало значні відхилення в рівні податкового навантаження газорозподільних підприємств, що свідчить про суб'єктивний підхід до їх оподаткування;

- застосування методів фінансово-економічного аналізу діяльності газорозподільних підприємств, які передбачають оцінку ефективності використання майна підприємств, їх фінансової стійкості та платоспроможності; аналіз ділової активності та ризику неплатоспроможності і ймовірності виникнення банкрутства підприємств, застосування яких, на противагу існуючим, дозволяє використовувати виявлені закономірності зміни фінансового потенціалу при плануванні і створювати інформаційно-методичне підґрунтя при виборі фінансової стратегії підприємств;

- обґрунтування доцільності впровадження інструментів стимулюючого ціноутворення на послуги газорозподільних підприємств, дозволить якнайповніше реалізувати концепцію бенчмаркінгу, мотивувати суб'єктів господарювання до підвищення ефективності використання ними ресурсів. На відміну від методу ціноутворення «витрати плюс» стимулююче ціноутворення дозволяє знизити вплив асиметричності інформації при формуванні витрат підприємств.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені у дисертаційному дослідженні теоретичні положення та методичні рекомендації на основі комплексного оцінювання ефективності діяльності газорозподільних підприємств можуть бути використані при плануванні та управлінні фінансово-економічною діяльністю товариств та допоможуть визначитись із фінансовою стратегією їх функціонування.

Окремі положення дисертаційного дослідження запроваджено у практичній діяльності ПАТ «Рівнегаз» (довідка № 22/2426 від 14.03.2014 р.) – запропонований автором методичний підхід до оцінювання ефективності діяльності суб'єктів господарювання з використанням методології DEA (аналізу оболонки даних); ПАТ «Івано-Франківськгаз» (довідка № 05-11/1866 від 25.04.2014 р.) – результати розрахунку рівня податкового навантаження за доданою вартістю; ПАТ «Тисменицягаз» (довідка № 610 від 24.07.2014 р.) – оцінка економічної ефективності виробництва на основі розрахунків виробничої функції та функції витрат; НАК «Нафтогаз України» (довідка № 7-796-14 від 15.08.2014 р.), – проведений комплексний фінансово-економічний аналіз діяльності газорозподільних підприємств України; ПАТ «Тернопільгаз» (довідка № 01/1668 від 29.08.2014 р.) – пропозиції щодо впровадження інструментів стимулюючого ціноутворення на послуги досліджуваних підприємств.

Окремі теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі кафедри економіки підприємства (Інституту економіки та управління у нафтогазовому комплексі) ІФНТУНГ при складанні робочих навчальних програм і підготовці лекційних курсів з таких дисциплін як: «Економічна діагностика» для студентів спеціальностей: 7.03050401– «Економіка підприємства» і

7.03050901 – «Облік і аудит» та дисциплін: «Стратегія підприємства», «Управління витратами» для студентів напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства» (довідка від 28.08. 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, що викладені у дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором одноосібно. З наукових праць, як самостійних, так і в співавторстві, в роботі використано лише ті положення, рекомендації та висновки, які є особистим внеском здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові результати та висновки дисертації доповідались та були апробовані на науково-технічних і науково-практичних конференціях, зокрема: III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 21-22 жовтня 2011 року); IX Міжнародній науково-технічній конференції «Еколого-економічні проблеми Карпатського Єврорегіону ЕЕП КЄ-2012» (м. Івано-Франківськ, 29-31 жовтня 2012 року); Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Техніка і прогресивні технології у нафтогазовій інженерії - 2012» (м. Івано-Франківськ, 5-7 листопада 2012 року); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Економіка і управління: виклики та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 4-5 лютого 2013 року); Засіданні круглого столу «Сучасний фінансовий менеджмент і нові ролі фінансових директорів підприємств» (м. Івано-Франківськ, 26 березня 2013 року); II Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності» (м. Одеса, 10-11 травня 2013 року); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 15-17 травня 2013 року); X Міжнародній науково-практичній конференції «Формування ефективних механізмів підвищення конкурентного потенціалу економічних систем за умов розвитку інтеграційних процесів» (Хмельницький – Яремче, 4-6 жовтня 2013 року); Міжнародній науково-технічній конференції «Нафтогазова енергетика-2013» (м. Івано-Франківськ, 7-11 жовтня 2013 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу» (м. Київ, 14-15 листопада 2013 року); XI Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 13-14 березня 2014 року).

Публікації. Основні наукові положення, рекомендації та висновки за темою дисертації опубліковано в 15 наукових працях (наукові статті, тези, доповіді на конференціях), з них: 6 статей у наукових фахових виданнях, одна з яких – у виданні України, що включене до наукометричної бази даних, в т. ч. 2 статті – у співавторстві; одна стаття – в іноземному періодичному виданні; 8 – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій 4,61 д. а., з них особисто належать автору 4,14 д. а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 229 сторінок, з них основний текст – 165 сторінок, який включає 20 таблиць на 12 сторінках та 28 рисунків на 19 сторінках, список використаних джерел зі 164 найменувань – 20 сторінок та 11 додатків – 44 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методи, наукову новизну, практичне значення та відображено апробацію одержаних результатів дослідження.

У розділі 1 «Теоретичні та методичні засади формування фінансової стратегії підприємства» досліджено сутність фінансової стратегії, її місце та роль у стратегічному управлінні підприємством, запропоновано удосконалене визначення поняття фінансової стратегії; розглянуто основні етапи та фактори формування фінансової стратегії; сформульовано основні особливості розробки фінансової стратегії підприємствами – природними монополістами в контексті звуження видів фінансових стратегій, які є пріоритетними для підприємств даної галузі.

Стратегічна доктрина управління підприємствами стає домінуючим підходом в сучасній теорії та практиці управління, що пов'язано з посиленням конкуренції, необхідністю підвищення ступеня адаптації підприємств до зовнішніх та внутрішніх факторів, покращення ефективності використання наявного потенціалу підприємства, досягнення цільових орієнтирів діяльності тощо.

Важливе місце в системі стратегічного управління підприємством відводиться фінансовій стратегії, яка пов'язана із процесом надходження та розподілу фінансових ресурсів. Місце та значення фінансової стратегії визначається колом завдань, які вона повинна виконувати, а саме: відповідати за формування і координацію та розподіл фінансових ресурсів; бути нерозривно пов'язаною з формуванням загальної стратегії підприємства та узгоджуватися з нею; відповідати за прийняті стратегічні рішення фінансового характеру; формуватися із врахуванням цілей і внутрішнього потенціалу підприємства та мінливості макросередовища; орієнтуватися на розвиток підприємства та збільшення ринкової вартості бізнесу.

У процесі вивчення основних теоретичних досліджень та підходів різних авторів до вивчення понять «стратегія підприємства», «стратегія розвитку», «фінансова стратегія» подано авторське трактування поняття «фінансова стратегія», під якою пропонується розуміти модель розвитку підприємства, побудова якої базується на використанні широкого кола правил та інструментів ведення діяльності з метою забезпечення фінансової стійкості та стабільності розвитку в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища і яка спрямована на зростання економічної вартості підприємства із врахуванням потреб споживачів, корпоративних інтересів власників та державних вимог.

За результатами дослідження праць вітчизняних та зарубіжних науковців, які пов'язані з розробкою фінансової стратегії, виділено завдання, функції, етапи проведення та фактори формування, здійснено її класифікацію. Дослідження показали, що розробка фінансової стратегії неможлива без врахування специфіки діяльності господарюючого суб'єкта, особливостей формування його дохідної частини та напрямів використання фінансових ресурсів. Так, для газорозподільних підприємств особливими умовами при розробці фінансової стратегії повинні стати: регульований механізм ціноутворення на тарифи; демонополізація газотранспортного ринку; орієнтація на впровадження енергозберігаючих технологій; впровадження інноваційних рішень; залучення капіталу. При цьому виникає необхідність у належному фінансуванні витрат на забезпечення захисту та безпеки роботи газорозподільної мережі, пошуку шляхів зменшення витрат поточної

діяльності та втрат природного газу в газорозподільній системі для здійснення інвестиційних проєктів, залучення фінансових ресурсів, у т. ч. державних, корпоративних, зовнішніх.

У роботі відзначено, що газорозподільні підприємства як суб'єкти природних монополій підпадають під регулювання з боку держави, що обумовлено низкою об'єктивних причин, а саме: унікальністю ресурсів та продукції, особливостями технології, наявністю мережових структур, обов'язковою наявністю ліцензій на право здійснення того чи іншого виду діяльності, соціальною та економічною важливістю послуг чи продукції, а також субадитивністю витрат.

Специфіка функціонування газорозподільних підприємств, як природних монополістів, обумовила потребу в визначенні альтернативних видів фінансової стратегії, які б забезпечили підвищення ефективності роботи підприємств, а також транспарентність у відносинах між власниками та державою з точки зору спрямованості, цілепокладання та регулювання діяльності. Тому на основі аналізу класифікації фінансових стратегій визначено дещо звужену множину видів фінансових стратегій газорозподільних підприємств, а саме: зниження витрат, диверсифікація діяльності, інвестиційна та антикризова стратегії. Перелічені види фінансових стратегій охоплюють найбільш важливі напрями діяльності підприємств – природних монополістів та дозволяють здійснювати ефективний вибір фінансового інструментарію при реалізації кожної з них.

З огляду на особливі умови функціонування газорозподільних підприємств фінансова стратегія повинна формуватись на основі оцінки ефективності їх функціонування. Оцінка ефективності функціонування підприємства є комплексною характеристикою, яка відображає рівень використання усього наявного потенціалу, спрямованість досягати намічених цілей та отримати позитивний результат (ефект). Важливою умовою такої оцінки є те, що вона виступає інформаційно-аналітичним забезпеченням прийняття стратегічних рішень на рівні розробки та реалізації фінансової стратегії та корпоративної стратегії розвитку підприємства загалом. Основною вимогою проведення оцінювання ефективності діяльності підприємств є необхідність застосування концепції бенчмаркінгу, яка дозволяє здійснювати порівняльну оцінку підприємств у межах галузі, виявляти резерви підвищення ефективності, сприяти покращенню використання внутрішнього потенціалу. Серед сучасних підходів до комплексної оцінки діяльності суб'єктів господарювання, яка базується на концепції бенчмаркінгу, виділяють два напрями, а саме параметричні та непараметричні методи оцінки ефективності, які дають можливість комплексно оцінити ефективність підприємства як відкритої системи, на яку впливає велика кількість факторів, та ранжувати її за рівнем ефективності.

У розділі 2 «Комплексний аналіз результатів діяльності та розвитку газорозподільних підприємств» дано оцінку зовнішнім чинникам впливу на формування стратегії газорозподільних підприємств України, проведено аналіз ефективності діяльності підприємств з використанням інструментарію фінансово-економічного аналізу та економіко-статистичних методів, здійснено оцінювання податкового навантаження підприємств у контексті реалізації податкової політики газорозподільних підприємств.

До основних зовнішніх чинників, які мають визначальний вплив як на загальну стратегію газорозподільних підприємств, так і на її фінансову складову,

віднесено: систематичне скорочення обсягів транспортування та постачання газу; ціноутворення на імпорнтний газ в Україні; зростання видобутку власного газу; необхідність значних витрат на модернізацію газорозподільних мереж; зміну принципів формування тарифів на послуги газорозподільних підприємств; необхідність реформ та подальшу євроінтеграцію газового ринку України. З урахуванням дії цих зовнішніх впливів та їх тенденції проведено SWOT-аналіз, який дозволив структурувати основні загрози та можливості при формуванні фінансової стратегії газорозподільних підприємств. Встановлено, що результатом дії цих чинників стане систематичне скорочення обсягів транспортування природного газу в газорозподільних мережах, що у фінансовому аспекті вимагатиме додаткових заходів щодо оптимізації витрат, переходу до більш дієвої системи ціноутворення на послуги підприємств (відмови від тарифоутворення за принципом «витрати плюс»).

Визначальним моментом в оцінці ефективності фінансово-економічної діяльності газорозподільних підприємств є аналіз структури доходів, витрат та результатів у розрізі видів діяльності (табл. 1).

Таблиця 1 – Зведена динаміка доходів, витрат та фінансових результатів газорозподільних підприємств в розрізі видів діяльності за 2009-2012 рр.

Види діяльності	Показники	Роки			
		2009	2010	2011	2012
Транспортування природного газу, тис. грн.	Доходи	3116507	4469025	7217285	8228282
	Витрати	3928080	5077970	6508239	7113487
	Фінансовий результат	-811573	-608944	709046	1114795
Постачання природного газу, тис. грн.	Доходи	832591	705660	976745	998174
	Витрати	835312	762128	906262	930383
	Фінансовий результат	-2721	-56468	70483	67790
Продаж скрапленого газу, тис. грн.	Доходи	207961	361771	428572	377362
	Витрати	213511	386620	446547	409817
	Фінансовий результат	-5550	-24849	-17975	-32455
Інша діяльність, тис. грн.	Доходи	787809	861873	926490	1065413
	Витрати	643492	670691	750221	872878
	Фінансовий результат	144317	191183	176269	192536

Примітка: сформовано автором на основі проведених досліджень

Аналіз структури доходів 41 газорозподільного підприємства України засвідчив, що найбільшу частку становлять доходи від транспортування природного газу. Їх частка у 2012 році становила 77%. Доходи від транспортування газу протягом 2009-2012 рр. збільшилися у 2,64 раза. Найбільший ріст доходів від транспортування газу спостерігався у 2010 році (на 43,3%) та у 2011 році (на 61,5%), що пов'язано з підвищенням регулятором тарифів.

Дослідження показують, що ріст доходів від транспортування газу протягом тривалого періоду (2004-2012 рр.) на газорозподільних підприємствах відбувався винятково за рахунок підвищення тарифів на його транспортування на фоні значного скорочення обсягів транспортування газу (рис. 1).

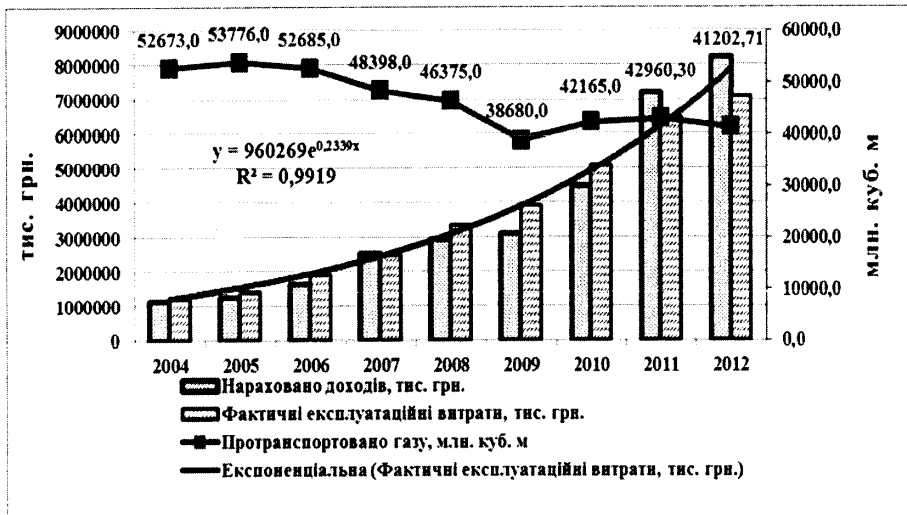

Рисунок 1 – Динаміка обсягів транспортування природного газу, доходів та витрат газорозподільних підприємств

Примітка: розроблено автором на основі результатів проведених досліджень

Динаміка витрат на транспортування газу за даний період характеризувалась постійним ростом. Її можна відобразити експоненціальною функцією ($R^2=0,9919$), що свідчить про тісний взаємозв'язок між нарахованими доходами та фактичними експлуатаційними витратами підприємств із середньорічним темпом приросту 23,4%. Такі темпи росту витрат значно перевищували темпи інфляції. Вони свідчать про відсутність економічних стимулів щодо оптимізації витрат з боку газорозподільних підприємств та загальну неефективність діючого тарифного регулювання за методом «витрати плюс». Газорозподільним підприємствам вигідніше нараховувати свої витрати, ніж вживати заходи щодо їх оптимізації. У роботі проаналізовано діяльність газорозподільних підприємств на основі оцінки: ефективності використання майна; фінансової стійкості та платоспроможності; ділової активності та ризику неплатоспроможності і ймовірності виникнення банкруства. Такий аналіз дав можливість виявити основні тенденції в здійсненні фінансової діяльності товариств. Зокрема, виявлено та протестовано, на основі використання методів кореляційно-регресивного аналізу, оцінки інтегральних показників банкруства, тенденції щодо покращення фінансової стійкості господарювання в період 2009-2012 рр. та зменшення ризиків банкруства загалом по галузі. Встановлено, що фінансовий стан газорозподільних підприємств протягом 2010-2012 рр. покращувався. Хвиля порушення справ про банкруство газорозподільних підприємств у 2013 році (на 11 підприємствах ініційовано справи про банкруство) не мала суттєвих економічних підстав, їх причини були здебільшого політичними.

Потреба газорозподільних підприємств у фінансових ресурсах визначається податковою політикою, яка впливає на результати діяльності підприємства і є

елементом фінансової стратегії. Узагальненим показником ефективності податкової політики суб'єктів господарювання виступає показник податкового навантаження. На базі вивчення сучасних методик оцінки податкового навантаження вважаємо за доцільне використовувати такий показник як податкове навантаження, що розраховується як відношення нарахованих (сплачених) податків до бюджетів усіх рівнів до новоствореної на підприємстві доданої вартості.

Встановлено, що в розрізі газорозподільних підприємств спостерігається значна варіація показників податкового навантаження. Широкий діапазон зміни показників частки сплати податків у створеній підприємством доданої вартості (від 17,8% до 36,4% в 2011 році та від 18,3% до 38,2% в 2012 році) свідчить про якість прийняття управлінських рішень у сфері корпоративного податкового менеджменту підприємств щодо оптимальної для підприємств фінансової стратегії.

У розділі 3 «Удосконалення методичних підходів до формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на основі оцінювання ефективності їх діяльності» застосовано параметричні та непараметричні методи до загальної оцінки ефективності діяльності газорозподільних підприємств, обґрунтовано доцільність впровадження інструментів стимулюючого ціноутворення для встановлення тарифів регулятором на ринку природного газу, запропоновано методичний підхід до вибору фінансової стратегії підприємств з урахуванням перспектив розвитку та досягнутої порівняльної ефективності їх діяльності.

Для порівняльної оцінки загальної ефективності діяльності галузі, підприємств, регіонів використовують методи загальної оцінки ефективності (продуктивності), які базуються на врахуванні оптимального поєднання основних вхідних та вихідних чинників, що комплексно характеризують діяльність об'єкта дослідження. Використання порівняльного аналізу загальної ефективності (продуктивності) дозволяє: оцінювати ефективність газорозподільних підприємств із врахуванням сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього оточення; порівнювати ефективність підприємств із моделлю підприємства середньої ефективності, яка побудована за даними вибірки реальних підприємств; ранжувати підприємства за рівнем їх ефективності; оцінювати потенціал підприємства з підвищення ефективності його використання.

Параметричні методи оцінки загальної ефективності у своїй основі передбачають використання регресійних моделей (виробнича функція, функція витрат).

У дисертаційній роботі на базі показників діяльності газорозподільних підприємств здійснено оцінку параметрів ступеневої виробничої функції, яка має вигляд:

$$Q = 2,196 \cdot L^{0,517} \cdot K^{0,0219} \cdot M^{0,4817} \cdot e^{\varepsilon}, \quad (1)$$

де Q – чистий дохід від транспортування та постачання газу, тис. грн.;

2,196 – параметр середньої ефективності діяльності підприємств;

L – фонд оплати праці, тис. грн.;

K – вартість основних засобів газорозподільних підприємств, тис. грн.;

M – матеріальні витрати, тис. грн.;

e^{ε} – мультиплікативна випадкова помилка оцінювання.

Значення параметрів виробничої функції вказують на постійний ефект масштабу виробництва в галузі та низьку виробничу еластичність капіталу.

У дисертаційній роботі з метою визначення порівняльної загальної ефективності газорозподільних підприємств, що дозволяє їх проранжувати, використано інструментарій функції витрат. Для побудови функції витрат було використано підхід, що застосовується регулятором Великої Британії (OFGEM) до оцінки ефективності енергетичних компаній у сфері постачання електроенергії. Для визначення функції витрат газорозподільних підприємств нами пропонується використовувати наступну формулу:

$$B_{o.d.} = A + B \cdot CV + \varepsilon, \quad (2)$$

де $B_{o.d.}$ – витрати операційної діяльності;

A, B – параметри рівняння регресії;

CV (*Composit Variable*) – композитний показник, який визначається за формулою:

$$CV = C^{\alpha} \cdot K^{\beta} \cdot P^{\gamma}, \quad (3)$$

де C – чисельність працівників, осіб;

K – кількість газифікованих квартир, кв.;

P – протяжність газорозподільних мереж, км;

α, β, γ – коефіцієнти вагомості ($\alpha + \beta + \gamma = 1$; $\alpha = 0,5$; $\beta = \gamma = 0,25$);

ε – помилка оцінювання.

Апробація цього підходу дозволила проранжувати газорозподільні підприємства. На основі результатів аналізу слід відмітити, що найбільшу ефективність діяльності показали ПАТ «Житомиргаз», ПАТ «Коростишівгаз», ПАТ «Шепетівкагаз», ПАТ «Миколаївгаз» та ПАТ «Черкасигаз»; ранги даних підприємств знаходяться від 1-го до 5-ти відповідно. До підприємств з низькою ефективністю діяльності належать: ПАТ «Донецькоблгаз», ПАТ «Луганськгаз», ПАТ «Кримгаз», ПАТ «Дніпропетровськгаз» та ПАТ «Чернівцігаз». Згідно з ранжуванням зазначені підприємства займають останні позиції.

З метою підвищення ефективності діяльності газорозподільних підприємств, формування їх фінансової стратегії запропоноване впровадження інструментів стимулюючого регулювання цін (тарифів) для газорозподільних підприємств з урахуванням фактора інфляції та фактора ефективності. Фактор ефективності відображає потенціал підвищення ефективності підприємства, діяльність якого підлягає регулюванню. Тому якщо продуктивність підприємства буде вищою за встановлений для неї показник, додатково отриманий прибуток залишиться в розпорядженні суб'єкта господарювання. Як правило, при застосуванні системи стимулюючого регулювання використовують метод верхньої межі ціни, який є прозорим і простим. Встановлено, що стимулююче регулювання тарифів передбачає вирівнювання доходів підприємств, ефективний розподіл коштів та оновлення основних засобів, зменшення необґрунтованих витрат.

Як непараметричні методи дослідження загальної ефективності діяльності газорозподільних підприємств у дисертаційній роботі використано DEA (аналіз оболонки даних). Це метод відносної оцінки ефективності. Суть його зводиться до

побудови ефективної множини об'єктів, які характеризуються найвищим рівнем ефективності. Всі інші об'єкти будуть порівнюватися з цією множиною.

Для оцінки порівняльної загальної ефективності газорозподільних підприємств у дисертації використано адаптовану модель DEA із вхідними та вихідними параметрами, яка представлена на рис. 2.

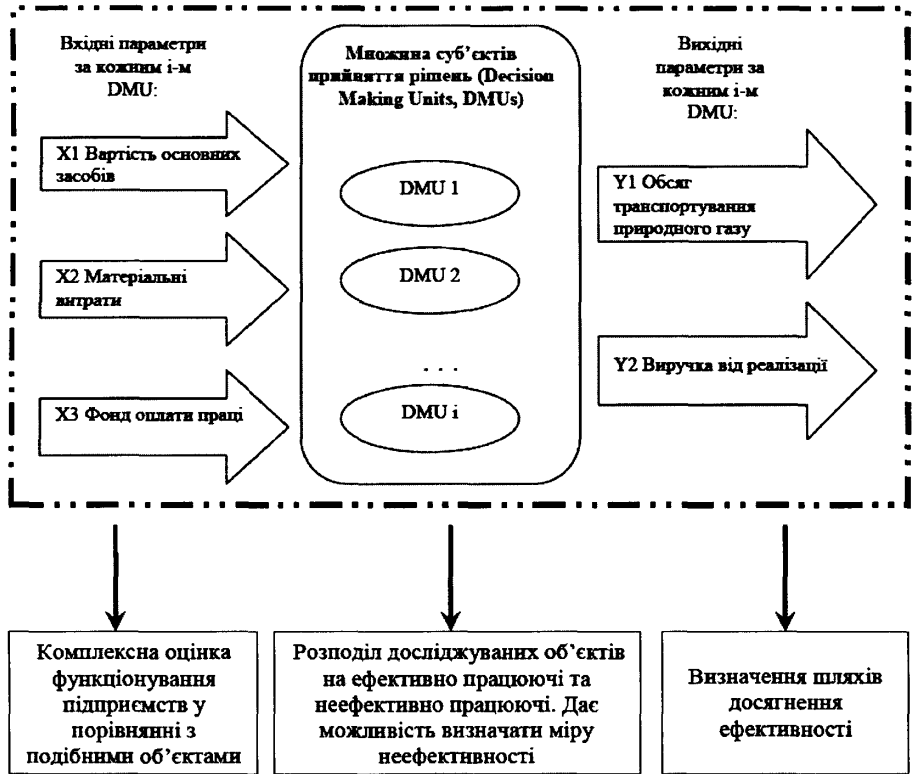

Рисунок 2 – Схема використання методів аналізу оболонки даних (DEA)

Примітка: сформовано автором на основі власних досліджень та адаптовано для діяльності газорозподільних підприємств

У дослідженні для повного ранжування підприємств за рівнем ефективності діяльності використовувалась модель суперефективності. Розрахунки моделі DEA суперефективності здійснювались за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення Efficiency Management System v.1.3.

У результаті проведених досліджень методами DEA-аналізу за даними 2011 року відібрано 18 підприємств – лідерів із значенням суперефективності (зі змінним масштабом виробництва) більше одиниці, в тому числі 3 так званих «великих лідери», за даними 2012 року – 17 лідерів, в т.ч. 2 «великих лідери».

На основі проведеного аналізу газорозподільних підприємств було поділено на чотири групи в залежності від значень їх суперефективності та прибутковості. Як показник прибутковості використано рентабельність активів (рис. 3).

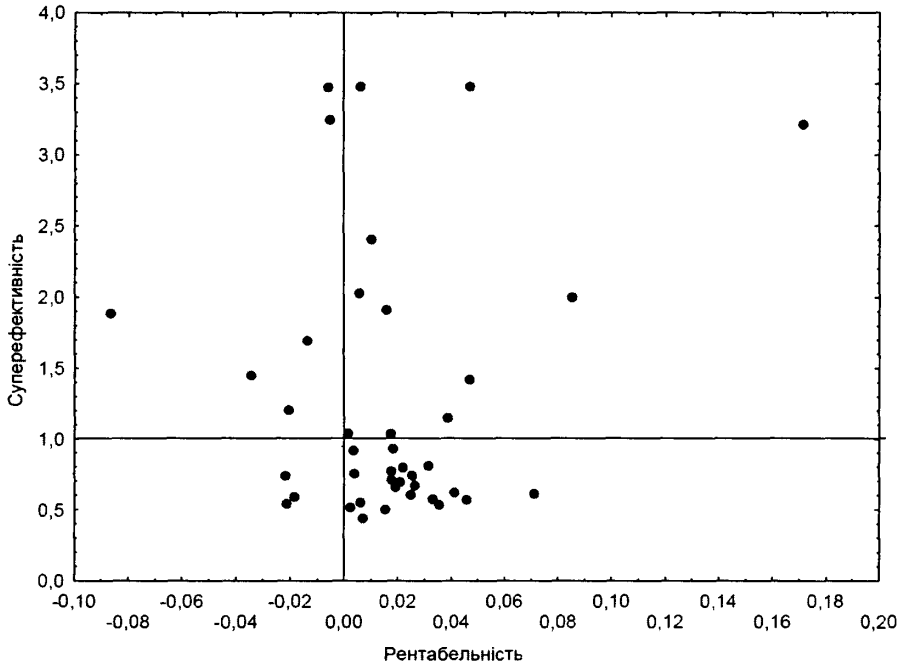

Рисунок 3 – Матриця «прибутковості – суперефективності» газорозподільних підприємств за результатами діяльності у 2012 році

Примітка: сформовано автором на основі результатів досліджень

За результатами проведених досліджень запропоновано види фінансової стратегії в залежності від їх позиціонування на матриці «прибутковості – суперефективності» (рис. 4).

У дисертації здійснено декомпозицію напрямів формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств. Так, інвестиційна стратегія в основному зорієнтована на: залучення і вкладення коштів у енергозберігаючі технології, що дозволить знизити витрати виробництва; інвестиції в майно підприємства, що забезпечить необхідний рівень платоспроможності і ліквідності; визначення шляхів для підвищення конкурентоспроможності та ринкової вартості підприємства на основі оцінювання ефективності його діяльності.

Оснoву стратегії зниження витрат як одного з варіантів фінансової стратегії становить скорочення витрат за нерентабельними видами господарювання та перегляд основних статей витрат операційної діяльності, пошук резервів у напрямі їх оптимізації.

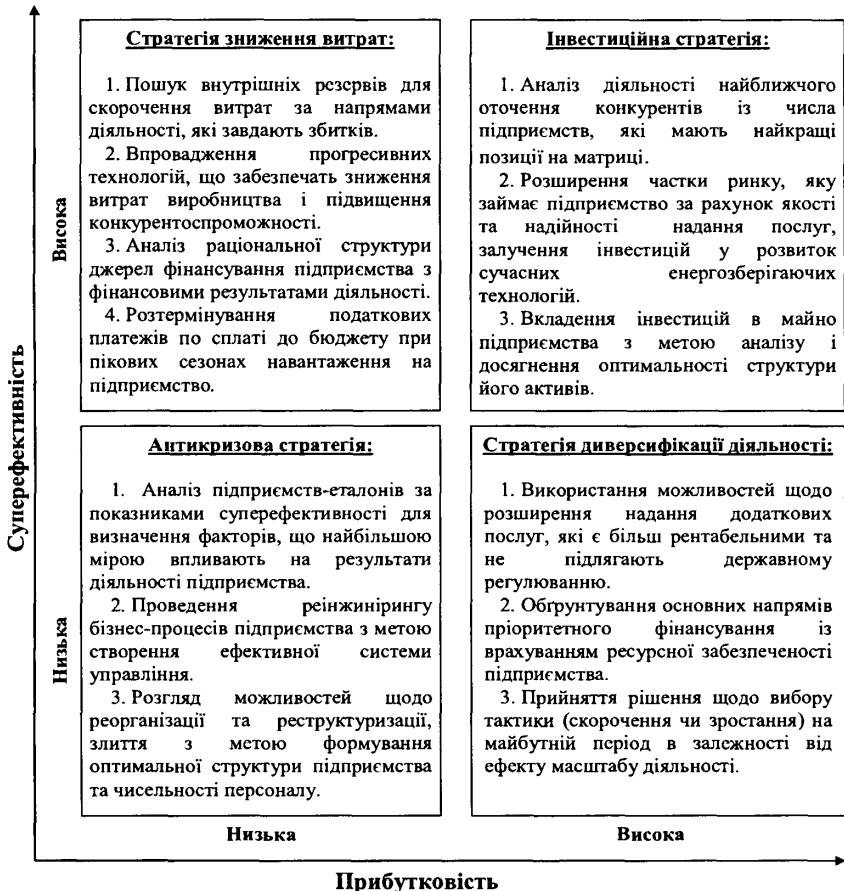

Рисунок 4 – Види фінансової стратегії газорозподільних підприємств за результатами оцінювання їх ефективності

Примітка: розроблено автором

Стратегія диверсифікації діяльності в межах фінансової стратегії передбачає пошук шляхів зростання показника суперефективності за рахунок впровадження або розширення надання додаткових послуг, а також аналіз основних джерел фінансової діяльності та її результатів для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Антикризова стратегія в основному зумовлює розробку комплексу дій щодо мінімізації ризиків неплатоспроможності, діагностику фінансово-економічного стану та розгляд можливостей щодо реорганізації і реструктуризації підприємства.

В роботі відмічено, що надані пропозиції в межах кожного з варіантів фінансової стратегії мають спільні характеристики, а саме: забезпечення фінансової безпеки підприємства, оптимальне і раціональне використання фінансових ресурсів,

формування і виконання основних напрямів інвестиційних програм розвитку діяльності та застосування основних елементів контролінгу для управління фінансово-економічною діяльністю суб'єкта господарювання, що дозволить покращити ефективність функціонування та збільшити ринкову вартість підприємства.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження є нове вирішення важливого науково-практичного завдання, яке полягає в розробці рекомендацій щодо формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на основі оцінювання ефективності їх діяльності. Основні наукові та практичні результати зводяться до такого:

1. В роботі проведено огляд існуючих визначень понять «стратегія підприємства», «стратегія розвитку» та «фінансова стратегія». Відзначено, що фінансова стратегія є невід'ємною складовою та надзвичайно важливим елементом у стратегічному управлінні компанії. Обґрунтовано, що фінансова стратегія є частиною корпоративної стратегії. З урахуванням основної концепції стратегічного управління підприємством автором надано наступне трактування дефініції: «фінансова стратегія» – модель розвитку підприємства, побудова якої базується на використанні широкого кола правил та інструментів ведення діяльності з метою забезпечення фінансової стійкості та стабільності розвитку в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього середовища і яка спрямована на зростання економічної вартості підприємства із врахуванням потреб споживачів, корпоративних інтересів власників та державних вимог.

2. Газорозподільні підприємства належать до суб'єктів природної монополії, що насамперед визначає специфіку їх діяльності та стратегічні пріоритети. В умовах функціонування природних монополій основні цілі підприємств вимагають взаємоузгодження та контролю з напрямками державної політики в цих сферах, враховуючи економічну і соціальну значущість їх у суспільстві та вплив на загальний рівень життя населення. У зв'язку з цим встановлено, що суб'єкти природної монополії мають дещо обмежену альтернативу видів фінансових стратегій порівняно з суб'єктами, які працюють на інших типах ринку. Тому запропоновано чотири базових види фінансової стратегії, які доцільно розглядати в рамках стратегічного управління газорозподільними підприємствами: зниження витрат, диверсифікація діяльності, інвестиційна та антикризова стратегії.

3. Проведений комплексний фінансово-економічний аналіз діяльності газорозподільних підприємств за основними напрямками дав можливість оцінити існуючу політику управління поточними активами та зобов'язаннями, а також сформулювати бачення щодо її можливого удосконалення. Відзначено, що домінування агресивної політики управління оборотними активами поряд зі зміною політики управління поточними зобов'язаннями сприяли покращенню основних показників фінансового стану підприємств. На основі дискримінантних моделей виконано розрахунок показників ймовірності банкрутства підприємств. За допомогою програмного продукту Statistica 6.0 побудовано кореляційну матрицю між зазначеними показниками ймовірності банкрутства та встановлено, що існує значимий зв'язок, який підтверджує висновки, зроблені на основі порівняльного фінансово-економічного аналізу.

4. Виходячи із специфіки діяльності газорозподільних підприємств та того факту, що відпускні ціни на їхні послуги встановлюються національною комісією, яка здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), єдиною можливістю для ведення прибуткової діяльності є контроль за витратами, однією з основних статей яких є сплата платежів до бюджетів усіх рівнів. Враховуючи результати вивчення існуючих методик оцінки податкового навантаження, вважаємо за доцільне при аналізі результатів фінансово-господарської діяльності, зокрема ефективності заходів, використовувати такий показник як податкове навантаження, що розраховується як відношення сплачених податків до бюджетів усіх рівнів до новоствореної на підприємстві доданої вартості. Така методика оцінки показника податкового навантаження дозволяє елімінуватися від впливу факторів матеріаломісткості, зарплатомісткості та фондомісткості виробництва, що було протестовано за допомогою моделей дисперсійного аналізу ANOVA за даними газорозподільних підприємств. За результатами дослідження встановлено відсутність сталого статистично значимого взаємозв'язку між показниками фондомісткості та зарплатомісткості та податкового навантаження. Водночас спостерігається висока значимість ($p=0,00001$) щодо взаємозв'язку показника матеріаломісткості та загального податкового навантаження.

5. Проведено оцінку загальної ефективності використання ресурсів газорозподільних підприємств на основі використання параметричних методів порівняльної оцінки. На основі параметрів виробничої функції трьома різними методами (метод найменших квадратів, метод найменших квадратів покроковий з виключенням та метод нелінійного оцінювання Левенберга-Маркара) виявлено основну закономірність у діяльності газорозподільних підприємств, а саме від'ємний ефект масштабу виробництва, що не зовсім відповідає теоретичним уявленням щодо функціонування природної монополії.

6. Від'ємний ефект масштабу виробництва, значна варіація податкового навантаження газорозподільних підприємств свідчать про низький рівень ефективності використання вхідних ресурсів, зокрема фінансових. Основною причиною, на нашу думку, є чинна система державного тарифного регулювання за принципом «витрати плюс», яка не мотивує суб'єктів до підвищення ефективності, а навпаки, створює передумови для нарощування витрат з метою як мінімізації податків, так і завищення тарифів на послуги. Тому виникає проблема асиметричності інформації при встановленні тарифів. Як альтернативу діючій системі тарифного регулювання в роботі запропоновано систему стимулюючого ціноутворення, основою для якої є визначення фактора x – неефективності шляхом проведення бенчмаркінгу.

7. На основі аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених щодо оцінювання ефективності діяльності суб'єктів господарювання обґрунтовано доцільність використання методології DEA (аналізу оболонки даних) для діяльності газорозподільних підприємств. В роботі використано моделі DEA, які орієнтовані на оцінку ефективності використання вхідних ресурсів (input-oriented) для вітчизняних газорозподільних підприємств з оцінкою суперективності. Рекомендовано для обґрунтування вибору типу фінансової стратегії використовувати позиціонування підприємств на матриці «прибутковості – суперективності». Таке позиціонування дозволяє відстежувати зміни, які відбулись на підприємстві з позиції технічного

використання ресурсів та рівня їхньої рентабельності порівняно з іншими підприємствами газорозподільної системи, та сформулювати ефективну фінансову стратегію. Запропоновано варіанти стратегій для підприємств газорозподільної системи в залежності від їх потрапляння в той чи інший квадрант матриці «прибутковості – суперефективності» за такими видами: інвестиційна стратегія, стратегія диверсифікації діяльності, мінімізації витрат та антикризова стратегія. Дано рекомендації щодо діяльності підприємств при кожному варіанті стратегії.

ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Савко О. Я. Обґрунтування тарифів – передумова формування стратегії газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу : Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ, 2010. – № 3(25). – С. 164-167. – (0,45 д. а.).

2. Данилюк М. О. Етапи формування фінансової стратегії підприємств / М. О. Данилюк, О. Я. Савко // Формування ринкової економіки: – Спец. вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи: у 2-х ч. – Ч. 1. – К. : КНЕУ, 2011. – С. 322-329. – (0,42 д. а., особисто автору належить – 0,21 д. а., автором розглянуто теоретичні засади формування фінансової стратегії підприємства в умовах нестабільності зовнішнього середовища та наведено етапи її розробки).

3. Савко О. Я. Основні засади формування стратегії розвитку підприємств газотранспортної системи / О. Я. Савко // Економічний аналіз : Збірник наукових праць. – Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2012. – Вип. 11. – Ч. 3. – С. 36-39. – (0,5 д. а.).

4. Савко О. Я. Аналітика тенденцій фінансового стану газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Стратегія економічного розвитку України. – К.: КНЕУ, 2013. – № 33. – С. 157-166. – (0,53 д. а.)

5. Данилюк М. О. Аналіз результатів газорозподільних підприємств та їх вплив на формування фінансової стратегії / М. О. Данилюк, О. Я. Савко // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Гельветика, 2014. – Т. 19. – Вип. 2/3. – С. 86-89. – (Серія «Економіка»). – (0,52 д. а., особисто автору належить – 0,26 д. а., автором проведено аналіз доходів газорозподільних підприємств за видами діяльності та наведено рекомендації щодо формування фінансової стратегії підприємств).

Публікації у виданні України, яке включене до наукометричної бази даних, та іноземному періодичному виданні:

6. Савко О. Я. Підходи до оцінки фінансової стратегії підприємства / О. Я. Савко // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2013. – С. 169-173. – (Серія «Економічні науки»). – (0,61 д. а.). (включено до наукометричної бази даних РИНЦ)

7. Savko O. Data envelopment analysis implementation regarding gas-distribution enterprises' performance evaluation / O. Savko // L'Association 1901 «SEPIKE». – Poitiers, Osthofen, Los Angeles. – 2014. – № 5. – P. 192-195. – (0,34 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Савко О. Я. Особливості розробки фінансової стратегії газотранспортних підприємств / О. Я. Савко // Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем : Збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції 21-22 жовтня 2011 р.– Івано-Франківськ : ІФНТУНГ , 2011. – С. 80-82. – (0,16 д. а.).

9. Савко О. Я. Фактори формування фінансової стратегії підприємств газотранспортної сфери / О. Я. Савко // Техніка і прогресивні технології у нафтогазовій інженерії-2012 : Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів 5-7 листопада 2012 р. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – С. 235-238. – (0,12 д. а.).

10. Савко О. Я. Основні складові фінансової стратегії підприємств газотранспортної системи / О. Я. Савко // Економіка і управління : виклики та перспективи : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 4-5 лютого 2013 р. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – С. 195-197. – (0,16 д. а.).

11. Савко О. Я. Оцінка фінансової стійкості підприємства на основі дискримінантних моделей (на прикладі ПАТ «Івано-Франківськгаз» / О. Я. Савко // Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 травня 2013 р. / ред. кол. : С. О. Якубовський [та ін.]. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 135-137. – (0,17 д. а.).

12. Савко О. Я. Аналіз виробничо-технологічних втрат газу газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції 15-17 травня 2013 р. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2013. – С. 170-172. – (0,18 д. а.).

13. Савко О. Я. Аналіз податкового навантаження на прикладі газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Нафтогазова енергетика-2013 : Тези доповідей Міжнародної науково-технічної конференції 7-11 жовтня 2013 р. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, – 2013. – С. 411-414. – (0,19 д. а.).

14. Савко О. Я. Оцінка ефективності діяльності газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Стратегія підприємства : зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 14-15 листопада 2013 р. – К. : КНЕУ, 2013. – С. 367-369. – (0,13 д. а.).

15. Савко О. Я. Аналіз тарифного регулювання газорозподільних підприємств / О. Я. Савко // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті : національна візія та виклики глобалізації: Збірник тез доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених 13-14 березня 2014 р. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 185-187. – (0,13 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Савко О. Я. Формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на засадах оцінювання ефективності їх діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2014.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування фінансової стратегії газорозподільних підприємств на засадах оцінювання ефективності їх діяльності. На підставі теоретичних досліджень та узагальнень наукових джерел удосконалено визначення поняття «фінансова стратегія», виділено завдання, функції, етапи та фактори її формування, удосконалено класифікацію фінансових стратегій.

Досліджено тенденції розвитку підприємств газорозподільної системи, проведено комплексний фінансово-економічний аналіз їх діяльності, здійснено оцінку ефективності податкової політики підприємств на основі розрахунку показника рівня податкового навантаження за доданою вартістю.

Для обґрунтування вибору видів фінансової стратегії газорозподільних підприємств запропоновано методичний підхід до оцінки їх позиціонування в системі координат «прибутковість – суперективність» на основі використання сучасної методології DEA (аналізу оболонки даних). Виділено види фінансової стратегії газорозподільних підприємств на основі оцінювання ефективності їх функціонування. Наведено рекомендації щодо діяльності підприємств при кожному варіанті стратегії. Удосконалено інструментарій до оцінки ефективності використання ресурсів на основі параметричних методів аналізу виробничої функції. Обґрунтовано доцільність впровадження інструментів стимулюючого регулювання цін (тарифів) на послуги газорозподільних підприємств, що дозволить мотивувати суб'єкти господарювання до підвищення ефективності використання ними ресурсів.

Ключові слова: стратегія, фінансова стратегія, газорозподільні підприємства, фінансово-економічний аналіз, ефективність, методи оцінювання, напрями формування фінансової стратегії.

ANNOTATION

Savko O. Gas distributing enterprises' financial strategy formation on the basis of their performances evaluation. – Manuscript.

A Thesis for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.04 – economy and management of enterprises (economic activity). – Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, 2014.

The research thesis deals with investigation of theoretical and methodological approaches, development of practical recommendations regarding gas distributing enterprises' financial strategy formation based on the evaluation of their performances. Based on theoretical studies and summaries of scholarly sources, the definition of «financial strategy» has been improved: tasks, functions, stages and factors of its formation have been outlined; the classification of financial strategies has been improved.

We have studied the approaches of gas distributing enterprises development; complex financial and economical analyses of enterprises' performances have been conducted; the evaluation of enterprises' taxation policy based on VAT index has been highlighted.

To justify the financial strategy choice for gas distributing enterprises we have proposed methodological approach to assess their positioning in a coordinate system «profitability – superefficiency» through the use of modern methodology of DEA (Data Envelopment Analysis). We have suggested recommendations for enterprises' performances pursuant to proposed strategy. Methods for evaluating the effectiveness of resources usage based on parametric methods of production function analysis have been improved. We have argument the necessity of introducing the instruments of gas distributing companies' prices (tariffs) regulation for services provided that will motivate businesses to improve resources efficiency usage.

Keywords: strategy, financial strategy, gas distributing enterprises, financial and economical analyses, efficiency, evaluation methods, financial strategy approaches formation.

АННОТАЦИЯ

Савко О. Я. Формирование финансовой стратегии газораспределительных предприятий на основе оценки эффективности их деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности) – Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Ивано-Франковск, 2014.

Диссертационная работа направлена на исследование теоретико-методических положений и разработку практических рекомендаций по формированию финансовой стратегии газораспределительных предприятий на основе оценки эффективности их деятельности. На основании теоретических исследований и обобщений научных источников усовершенствовано определение понятия «финансовая стратегия»; выделены задачи, функции, этапы и факторы ее формирования; усовершенствована классификация финансовых стратегий. Обосновано, что финансовая стратегия является частью корпоративной стратегии, которая направлена на формирование и использование финансовых ресурсов предприятия в условиях адаптации к изменениям внешней и внутренней среды.

Проведенный комплексный финансово-экономический анализ деятельности газораспределительных предприятий по основным направлениям позволил оценить существующую политику управления текущими активами и обязательствами, а также сформировать видение ее возможного усовершенствования. На основе дискриминантных моделей выполнен расчет показателей вероятности банкротства предприятий. С помощью программного продукта Statistica 6.0 построена корреляционная матрица между указанными показателями вероятности банкротства. Установлено, что существует значительная связь, подтверждающая выводы, которые сделаны на основе сравнительного финансово-экономического анализа.

Осуществлена оценка эффективности налоговой политики предприятий на основе расчета показателя уровня налоговой нагрузки по добавочной стоимости. Такая методика оценки показателя налоговой нагрузки позволяет элиминироваться от воздействия факторов материалоемкости, зарплатоемкости и фондоемкости производства, что было протестировано с помощью моделей дисперсионного анализа ANOVA по данным газораспределительных предприятий.

НТБ
ЮНТУНГ

